

Ο Ν Ο Υ Μ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Εν τῷ λαῷ θυμῶνται ἅμα
δειξὴ πῶς δὲ φοβῶνται τὴν
ἀλήθειαν—ΨΥΧΑΡΗΣ.



Κάθε γλῶσσα ἔχει τοὺς φου-
κοῦς τῆς κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ *

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΚΗ 15 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1909

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΡΧΙΜΟΣ ΖΗΝΩΝ ΑΡΙΘ. 2 *

ΑΡΙΘΜΟΣ 366

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ. Βιβλιογραφία.
- ΑΡΓΥΡΙΟΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Φυλλάδες τοῦ Γερο-
δύμου (συνέχεια).
- ΙΔΑΣ. Σαμοθράκη (συνέχεια).
- ΡΙΝΑ ΛΕΒΑΝΤΗ. Θλιμένοι ἀντίπαλοι.
- ΔΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ. Φίλους τοὺς Ἀρβανίτες!
- ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ. Σπασιμένες ψυχές (συνέ-
χεια).
- ΨΥΧΑΡΗΣ. Ψυχολογικὲς σημειώσεις (τέλος).
- ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΑΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜ-
ΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΦΙΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ!

Ὅτι χρειαζοῦμαστε συμμάχους καὶ ὅτι θὰ τοὺς εὕρουμε στοὺς γύρω μας Βαλκανικοὺς λαοὺς, πρέπει νὰ τὸ νοιώσουμε βεβαίως καὶ νὰ πολιτευτοῦμε ἀνάλογα.

Καὶ πρῶτα πρῶτα λέω τὴ φιλία τῶν Ἀρβανιτῶν νὰ ποιεῖται, πού τώρα τελευταία φαίνεται πῶς βρῖσκονται σὲ ὄργανο μεγάλο γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τους καὶ τὴ φυλετικὴ ξεχωριστὴ ὑπόστασι καὶ, ὅπως δείχνουν μερικὰ τηλεγραφήματα, ζητᾶνε ἢ καὶ πίτυχαν νὰ συνεννοηθοῦν με τοὺς Τούρκους, γιὰ νὰ αναγνωριστῇ ἐπίσημα ἡ ἐθνικὴ ὑπόστασι τους καὶ ἡ γλῶσσα τους.

Ἡ ὡς τὰ τώρα στάσι μας πρὸς τοὺς Ἀρβανίτες καὶ ἡ πολιτικὴ—ἀν ποῦμε πῶς εἶχε καμμιά πολιτικὴ—τοῦ κράτους τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Πατριαρχείου τοὺς ἔκαναν φανατικοὺς ἔχτρους μας, τὸ περισσότερο συνεργῶντας καὶ τῶν ξένων οἱ συκοφαντίες. Δὲν ἐκαλλιεργήσαμε ὡς τώρα τὴν ἰδέα ἐθνικότητος καὶ ἀνεξαρτησίας Ἀρβανιτικῆς, ὅσο εἴτανε χρέος μας, καὶ πῶς οὐδὲν νὰ τοὺς συσσωματώσουμε στὸ κράτος τὸ δικό μας, ἀν μπορούσαμε. Κι ἀκούσαμε καλύτερα ἐκείνους πού χωρίζουν τοὺς Ἀρβανίτες σὲ Χριστιανούς καὶ Μωαμεθανούς καὶ βάζουν ἀνυπερβλήτο φραγμὸ ἀνάμεσόν τους, γιὰτὶ νομίζαμε κι ἀκόμη τὸ νομίζουμε πῶς εἶν' ἀδύνατο τὸ νὰ κερδίσουμε τοὺς δευτέρους καὶ πῶς τοὺς πρώτους πρέπει σῶναι καὶ καλὰ Ἑλληνας βέβαιον νὰ τοὺς βαφτίσουμε κι ἄς μὴ μιλοῦν Ἑλληνικά.

Τὸ φέρισμό μας κ' οἱ ἰδέες μας αὐτὲς χρησίμεψαν καλὰ νὰ κάνουν τὴ δουλιὰ τους οἱ ξένοι προπαγάντες. Καταφέραμε πρῶτον τοὺς Μωαμεθανούς Ἀρβανίτες γιὰ καλὰ νὰ τοὺς ἀποξενώσουμε καὶ νὰ τοὺς ρίξουμε στὴν ἀγκαλιὰ τῆ μαλακιά τῆς Ἀουστρίας καὶ δεῦτερον τοὺς Χριστιανούς νὰ τοὺς χωρίσουμε σ' Ἀλβανιστὲς καὶ σὲ δικούς μας καὶ νὰ τοὺς βάλουμε νὰ τρώ-

γουνται. Κ' εἶσι δὲν ξέρω τί κερδίσουμε καὶ τί στὸ μέλλον ἔχουμε γιὰ νὰ κερδίσουμε, ὅσο στεριώνει ὁλοένα στοὺς λαοὺς πού ζοῦνε στὴν Τουρκία τὸ ἐθνικὸ τους αἶσθημα. Κι οὐτ' ἔχουμε τὴ δικαιολογία γιὰ τοὺς Ἀρβανίτες, ὅπως γιὰ τοὺς Σλαυόφωνους Μακεδονίτες, πῶς ἔχουμε πολὺ ἀνακατωμένη τὴν καταγωγὴ τους καὶ μπορεῖ μὴ μέρη—τώρα κ' ὕστερα πιά!—νὰ ἐξελληνιστοῦν πέρα πέρα, πῶς, ἀφοῦ δὲν ἔχουνε δική τους μάντρα, κάνουμε καλὰ νὰ τοὺς μπάσουμε στὴ μάντρα μας. Βέβαιον δὲν εἶχαμε ὅμως διόλου ἄδικο οὔτε κακὸ τοὺς κάναμε, μὴ πού δὲν εἶχανε ὡς τώρα δική τους ξεχωρὴ φιλολογία καὶ γραφτὴ γλῶσσα, νὰ τοὺς διδάσκουμε σ' ἑλληνικὰ σχολεῖα τοὺς ἐμφοθησκούε μας τοὺς Ἀρβανίτες. Κ' οἱ Τούρκοι γιὰ τοὺς Μωαμεθανούς τοὺς ἔκαναν τούρκεα σχολεῖα. Ὅμως ἐμεῖς ἔπρεπε, πῶς φιλελεύθερα ἔχον, παρὰ ὅπως ἐφευρήκαμε, νὰ προλάβουμε τὴ δημιουργήσουμε ἐμεῖς τὴν ἐθνικιστικὴ τους κίνησι ἀντὶς νὰ τὴ σκεπάζουμε κ' ἔπρεπε νὰ καλλιεργήσουμε τὴ γλῶσσα τους καὶ νὰ τὴν προστατέψουμε.

Λοιπὸν ἀκολουθώντας τέτια πανελληνικὴ πολιτικὴ καὶ ζητώντας νὰ ξεχάσουμε τὴ γλῶσσα τους, ἔκαναμε ἔχτρους τοὺς Ἀρβανίτες. Καὶ πρέπει τώρα φίλους νὰ τοὺς κάνουμε. Ἐκείνον πού δὲ νοιώσαμε ὡς σήμερα πρέπει νὰ τὸ νοιώσουμε καλὰ τώρα κι ὁμπρός. Εἶναι εἶσι τὸ συμφέρο μας καὶ τῶν Ἀρβανιτῶν τὸ συμφέρο. Ζητᾶνε τώρα κείνοι νὰ συνεννοηθοῦν με τοὺς Τούρκους, μὴ δὲν τοὺς ἐμποδίζει τίποτα ὅζω ἀπ' τὴν ἔχτριαν νὰ συνεννοηθοῦν καὶ μ' ἑμᾶς. Εἶναι φυλὴ ἀδερφικὴ μας κι ὅσο κι ἂν τοὺς ἀναφαν οἱ ξένοι μίσος ἐναντίον μας, ἅμα καταλάβουν πῶς φερονόμασε εἰλικρινὰ καὶ δὲν ἔχουμε σκοπὸ, ὅπως ἡ Ἀουστρία κι ὅποιος ἄλλος, νὰρπάξουμε τίποτ' ἀπ' αὐτούς, θὰ δοῦν πῶς συμφέρο τους εἶναι νὰ σταθοῦν πλάγι μας σὰ συγγενεῖς κ' ἰσότημοι. Καὶ νὰ, τί πρέπει ξάστερα καὶ καθαρὰ νὰ ἀποδείξουμε στοὺς Ἀρβανίτες:

Πρέπει νὰ τοὺς δείξουμε πῶς ἡ Ἑλλάδα ἔχει γραμμένη στὴ σημαῖα τῆς τὴν ἀρχὴ τῶν ἐθνικότητων καὶ δὲ ζητᾶει νὰ κἀνὴ δούλους, παρὰ νὰ κἀνὴ φίλους ἀνεξαρτητούς (τοῦτο δὲν πρέπει νὰ δυσαρεστή τοὺς φίλους μας τοὺς Τούρκους, ἀφοῦ κι αὐτοὶ κηρύξανε ἰσότηταν καὶ λευτεριά). Καὶ πῶς γι' αὐτὸ δὲ βιάζει τοὺς γειτόνους τῆς νὰ κάνουνε μαζί τῆς ἓνα κράτος, ἀ δὲ θέλουν, καὶ στὴν Ἠπειρο δικούς τῆς θέλει μόνον τοὺς ἐμμόγλωσσούς τῆς, ὅπως στὴ Μακεδονία τοὺς ἐμμόγλωσσούς καὶ τοὺς ἐμμόφρονους. Ἐδῶ καὶ τοὺς ἐμμόφρονους χωρὶς νὰ τὴ χαλάη τὴν ἀρχὴ πού εἶπαμε, γιὰτὶ πλῆθος Μακεδονί-

τες, ἄλλοι, ὅπως οἱ Κουτσόβλαχοι (πού εἶναι καὶ στὴν Ἠπειρο), εἶναι πῶς ἔχον Ἑλληνας ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, γιὰτὶ εἶσι θένε, κι ἄλλοι εἶν' ἀνακατωμένοι, δίχως στερεωμένο αἶσθημα ἐθνικὸ, Ἑλληνοσλαβοὶ ἢ Ἑλληνοβούργαροι.

Πρέπει νὰ τοὺς δείξουμε πῶς ὁ Ἑλληνισμός ἀγαπάει σὰν ἀδερφούς τοὺς Ἀρβανίτες καὶ ζητᾶει τὴν αὐτοδιοίκησι τους καὶ εἶναι πρόθυμος νὰ τοὺς βοηθήσῃ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ.

Πρέπει νὰ δοῦν πῶς τὸ ἐλεύθερον Ἑλληνικὸν Κράτος προστατεύει τὴν Ἀρβανιτικὴ γλῶσσα καὶ βοηθᾶει γιὰ τὴ σπουδὴ τῆς. Πῶς θέλει τὴν ἐνότηταν τῆς Ἀρβανιτικῆς φυλῆς καὶ δὲ ζητᾶει νὰ ποσπάσῃ τοὺς ἐμφοθησκούε τῆς Ἀρβανίτες με τὸ μέρος του. Ἀς συνεννοηθοῦν καὶ ἄς ἐνωθοῦν μετὰ τοὺς Χριστιανοὺς καὶ Μωαμεθανούς, μὴ κι ἄς δρίσουν κ' ἰδιαιτέρη αὐτοδιοίκησι γιὰ κάθε μάζωμα ἠρηκεντικὸν καὶ κάθε τοὺς φυλῆ.

Ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ δοῦν οἱ Ἀρβανίτες κ' ἐμεῖς νὰ τὰ ποδείξουμε με ἔργα, ὄχι με λόγια μοναχά.

Δὲ λέω πῶς εἶν' εὐκόλο νὰ γίνῃ ἄμεση ἡ συνεννόησι, προπάντων με τοὺς Μωαμεθανούς. Πρέπει νὰ γκρεμιστῇ ἡ ἔχτριαν, νὰ λείψουν οἱ παρεξήγησις, νὰ γκρεμιστῇ κ' ἡ πίστι πρὸς τοὺς πλερωμένους ἀπ' τίς ξένας προπαγάντες. Καὶ χρειάζεται δουλιὰ γι' αὐτὰ. Ἐμπρός νὰ τὴν ἀρχίσουμε ἀμέσως. Ἐξόδα δὲ θὰ θέμε καὶ πολλὰ, ὅσο κι ἂν εἶν' οἱ Ἀρβανίτες συνειθισμένοι στὸ λουφέ. Δὲν πρόκειται νὰ κάνουμε προπαγάντα, παρὰ νὰ τοὺς φωτίσουμε γιὰ τὸ συμφέρο τους καὶ νὰ τοὺς δείξουμε τὴν εἰλικρινεῖά μας.

Πρέπει κ' ἐκείνοι νὰ τὸ νοιώσουν κ' ἐμεῖς πῶς «σὺν τε δὴ ἔρχομένω καὶ τε πρὸ δ τοῦ ἐνόησε.»

8.11.909.

ΔΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΟΥΛΕΣ*

Οἱ νέοι πού ἀκούνε τὸν Ὀρέστη, γελοῦν πολὺ καὶ δάφτοι. Δὲν ἀμέλησε ὁ Ἑλληνοεῖτης τὸ γέλιο στὴ σκηνὴ τοῦ νεκροθαφείου. Ἐπειδὴ μάλιστα τὸ παρατηρητικὸν δὲν τοῦ λείπει, ἀξιόλογα πῆγα νὰ προσταῖσω πιστὰ μᾶς τὰ ζουγραφίζε, μὴ δὲν εἶμουν. Ὅτι πού ξεστόμισε ὁ φίλος Ὀρέστης τὴν πρώτη του, σὰν προφητικὴ, σὰν προδρομικὴ λιγάκι φρασούλα του, ἀρχίζουσε οἱ συντράφοι του τὸ πατρυντὶ. «Ἄλ-

* Κοιτᾶτε τὸ παραμένο φύλλο.

λοι μόλις μπορέσανε να βασιλεύουνε τα γέλια, άλλοι αρχίζανε να θυμώνουν και να σιγομουρμουρίζουν και μερικοί πάλι επιδοκιμάζανε, κουνώντας σερόμικα τα κεφαλάκια τους τα χεραφετημένα τάχατε και τα πολύξερα. (356, 3, 3). Κι από τότες δέν πάθουνε τα γέλια. Χιχιχί, από δω, χιχιχί από κει. 'Ακούγουνται και κάτι «Δέν τονέ χωνεύω τον ξιτιμο... είναι θεότρελλος» (4, 3) κτλ.

Βέβαια πώς τα τέτοια η άλλα μερικά μπορούσανε να μένουνε άλαργα. Μά νέοι, παιδιά το κάτω κάτω, παιδιά σαν τον 'Ορέστη τον ίδιο, και μένα μου φάνηκε σά να δυσαρεστείται ο Ψηλορείτης ακόμη και πού γελούνε. Βρίσκει πώς οι 'Ελληνες σπουδαστές του Παρισιού δέν έχουνε «κανένα μέσα τους φτερούγιασμα, δε νοιάθουν καμιά φιλοδοξία, κανένα ένειρο εγγενικό.» (359, 2, 2). Μπορεί. Νά πούμε όμως και του στραβού το δίκιο. Πότε γελούνε και πότε θυμώνουν με τον άτιμο (πού για 'Ρωμιούς είναι πές σά χάδι); "Όταν τούς βγάξει στη μέση το 'Ρήγα Φεραίο και τον έρκο κατόπι. Σέρω και γώ; Δυσκολούτακο να πη κανείς για τον έαφτό του πώς είναι 'Ρήγας Φεραίος. 'Ο Παλαμάς άξαφνα δέν πιστένω να το πη ποτέ του. Είναι πράματα πού προσμένει κανείς να τα πούνε οι άλλοι. Σαστίσανε οι νέοι, τί να κάμουνε; Σπασμένες ψυχές θα τούς ονομάσουμε γι' άφτό; Σπασμένες ψυχές δέ βλέπω στο βρομντζάκι το χαριτωμένο είναι έλοι τους, και 'Ορέστης και σπουδαστάδες, ψυχές άφράτες, δροσερές, πού δέ μές θυμίζουνε τίλου σπασμένα στο κλωνάρι τους λουλούδια, παρά πολύ περισσότερο λουλούδια γλυκά πού τώρα τώρα το μπουμπουκι τους άνοιγει.1) 'Έτσι, πολύ πιθήχεια μές τους ξεκάνισε ο Ψηλορείτης και μπράβο του. Βρήκε, να μές τούς ζουγραφίσω, κάτι άμιμητες πινελλιές. 'Ένω, τρίτη φορά, μιλούσε ο σημερινός 'Ορέστης για το Νέφτωνα «των καρδιών» πού ακόμη δέν ήρθε,

1) 'Αφού ο λόγος για τους 'Ελληνες σπουδαστές του Παρισιού, έμαθα πέρι πώς εκπέθανε νάρθουνε στο μάθημά μου της Σορμπούνας γιοιούσι, να κάμουνε θόρυβο—πειδή τότες έκανε θόρυβο στα μαθήματα η φοιτηταριά και φιλοτιμηθήκανε βέβαια οι νέοι μας να μην άπομείνουνε πίσω. 'Ένας όμως φαίνεται τους πρότεινε, νάρθη πρώτα κανέναν απ' άφτούς στο μάθημά μου, σαν είδες άποσταλμένος, να μ' άκούση, να διηγήθει τί λέω τί δε λέω. 'Ηρθε και γύρισε να τούς προφτάση πώς τίποτες άποπο δέν αντίληφτηκε. Τώρα, τί λοιπό, τί να τούς πώ; Σπασμένες ψυχές; 'Ο Θεός φυλάξη! Πολύ, μά πολύ νεανικές τις βλέπω και χαίρομαι.

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

Καθίσανε κ' οι δυο στον καναπέ—άρχιζε πια να βασιλεύει ο ήλιος—κι ο 'Ορέστης έβγαλε στα γόνατά του άπάνω τη Χρυσούλα κι άκκουμπήσανε τα μάγουλά τους, τα κορμιά, τα χέρια και κυτάζανε κ' οι δυο από το παράθυρο. Άπάνω στο γαλάζιο ούρανό του δειλιού σαν έξωτικό στολίδι ζωγραφίζότανε η Notre Dame.

'Ο 'Ορέστης κ' η Χρυσούλα συλλογισμένοι κυτάζανε τους άγίους τους έξτατικούς και πέτρινους πού με σταχυρωμένα τα χέρια στέκονται τώρα αιώνες κ' αιώνες άπάνω από την πόρτα της 'Εκκλησίας και περιμένουν. 'Ο Χριστός τώρα θάρθει, τώρα θα φανεί, να, τα χώματα αναταράζονται και σκούνε και χωρίζονται για να κάμουνε τόπο στους πεθαμένους να προβάλουν. Κι άπάνω από τους άπλοϊκούς άγίους άποκρεμούνται τέρατα πολύξερα

*) 'Η άρχή στον άριθ. 355.

μά πού θάρθη, στοχάστηκε άξαφνα ένας από τους νέους να τοιμάση «ένα κομμάτι τετράγωνο χαρτί πούχε γράψει με κόκκινο χοντρό μολύδι: «'Ενοιμάζεται» (357, 4, 3) και να το κολληση στη ράχη του 'Ορέστη, δίχως φυσικά να το νοιώση. Φαντάζεστε πια τότες τί γέλια. Μόλις το κατορθώνουνε να κρατηθούνε. "Αν και πολύ πολύ άστεφο δέν είναι, αναγκάζεται μια στιγμή ως κι ο πρόεδρος να τραβηγητή, μην μπορώντας να πνιξη τα γέλια του μήτε άφτός (357, 6, 1).

Μά εδώ φτάνουμε κιόλας σέ κάτι σημαντικό, στα ψυχολογικά του θυμού, του ρωμαϊκού του θυμού, ίσως κατόπι και στα ιστορικά του. Γιατί έννοείται πώς ο Φεραίος-Ορέστης, έτι πού τανακάλυψε το νοικιαστήρι, θυμώνει. 'Ο θυμός του πολύ περιέργος. Δέν ξέρω πώς όμως δέ θυμώνει μπροστά στους άλλους, γιατί μακριά τους πια είναι, σά βλέπει το περίφημο το χαρτί. 'Ακολουθούνε κάτι παράξενα βρέχει δυνατά (357, 5, 2) «δλοι φύγανε τρεχάτοι» (5, 3) «ο 'Ορέστης κήπηκε στη μέση» (ζ. μ.) «είχε μείνει σχεδόν μόνος» (ζ. μ.) θέλει ο Πρόεδρος να τον κρατήση (ζ. μ.) μά κάποιος, πού είναι μάλιστα κάποια, η Χρυσούλα, τον παίρνει και πάνε (6, 1). Τότες δά το στρίβει κι ο Πρόεδρος, από το φόβο μήπως και πεθάνη στο ξεκάρδιασμα, πάντα ξαίτίας του χαριτού (ζ. μ.). Προτού λοιπόν τελειωση ο λόγος, προτού τελειωση κ' η τελετή, να τους δλους πού το κατσιρντζουνε, γιατί βρέχει. Στο Παρίσι! "Όπου θάρθω πώς βρέχει συχνά, δίχως κάθε φορά να το κατσιρντζουνη ο κόσμος. 'Ανοίγεις την άμπρέλλα σου και σώνει.

"Ακούστε τώρα για τον 'Ορέστη. Πρώτα θυμώνει δυνατά. 'Ωραία περιγράφει το θυμό του ο Ψηλορείτης. 'Επειδή όμως θα ξαναβρούμε και παρακάτω την ίδια περιγραφή στο δέφτερο θυμό του 'Ορέστη, ως διούμε πού γίνεται μέσα του, άποπύ πέρασε ο θυμός, ίσως κ' ένω ακόμη βασιζέ «Στράφηκε πάλι μπροστά κι άρχισε να δρασκελλίζει γρήγορα γρήγορα το δρόμο, σά να τον κυνηγούσε κανείς. Δέσ και βιαζότανε να πάει κάπου σέ καμιά γωνιά παράμερα, να μην τότε δεί κανέναν, να μην τον άκούσει ψυχή. Και να πέσει χάμω! και να κυλιστεί και να φωνάξει κ' ύστερα να σκύψει το κεφάλι του άνάμωσα στα γόνατά του και νάρχισε: να κλαίει, να κλαίει, να κλαίει: (Τί θα γενώ; τί θα γενώ; πού θα πάω...μου φαίνεται θα τρελλαθώ!)> (357, 7, 2).

και σαρκαστικά, πού γελούνε σά να κοροϊδεύουν τους άγίους και την πολιτεία και τούς ανθρώπους άποκάτω πού πηγαινόρχουνται. Κι άνάμεσα στους άγίους και στα τέρατα άγγέλοι με δίπλωμένα τα φτερά, θλιμένοι άγγέλοι, σμίγουνε τα χέρια τους και κυτάζουνε με πόνο και τούς άγίους και τούς ανθρώπους και τα τέρατα και προσεύχονται.

— Πόσο είσαι καλός, 'Ορέστη μου! έλεγε η δύστυχη Χρυσούλα χαδεύοντας με χέρι άδερφής τα μαλλιά του 'Αγαπητικού. Πόσο είσαι καλός!...

X

Τη στιγμή εκείνη η πόρτα χτύπησε. Κ' οι δυο χωρίσανε ταραχμένοι, άγανακτισμένοι. Κ' η Χρυσούλα έτρεξε ν' άνοίξει.

(—Θέ μου! Ποιάς νάνη; Γιατί νάρθει; Γιατί νάρθει;)

Ήτανε ο Γοργίας. Τα ματάκια του πηδούσανε από τη χαρά. Το σκατάκι του έτρεμε από τη συγκίνηση.

— Καλημέρα! Καλημέρα! "Α! πόσο είμαι εύτυχισμένος!

Τα χέρια του άνοιχτήκανε πασιχαρα και τρέ-

Μά να σάς πω μπράβο του και πάλε, τρεις φορές μπράβο του Ψηλορείτη μας. Δέν πιστένω ποτές κανέναν με χρώματα τόσο ζωηρά να ζουγράφισε, με μάτι πιδ φίνο να παρακολούθησε τα κινήματα του θυμού, τα ζώω τα κινήματά του και τα μέσα. Τι λέγαμε πέρισι στα 'Ρόδα και Μήλα, στον Πρόλογό μας; Μά εδώ είναι πράξη σέ μές είναι θεωρία, ψυχρή άνάλυση του θυμού ('Ρόδα και Μήλα, Ε', α', 9 κι άκόλ.). 'Ο θυμός, λέει εκεί, κουράζει το 'Ρωμιό, τον άφανίζει, τον κάνει να πονη τον έαφτό του, τον κάνει να παραπονιέται στους φίλους του, πού θυμωσε, να τονε λυπηθούνε (κ. ι. μ., 9-10). Νά τος ο θυμός ο άνήμπορος, ο κλαφιάρικος ή θυμός, ο θυμός πού δέ δυνάμωσε ακόμη, πού ίσως από τα χρόνια της σκλαβιάς να βασιζέ και δάφτος (κ. δ. ε. ι., σ. 9). Είναι κάποιος θυμός μισό φοβισμένος, μισό άγριος, ένας άκυβέρνητος, άνοδήγητος θυμός, πού μεθοδολογημένος δέν είναι (κ. Ρ. κ. Μ., Ε', α', 3 κι άκόλ.). Μά να σου κι άλλος ένας θυμός, πού στα 'Ρόδα και Μήλα δέν τον έβαλα, έπειδή δέν τον ήξερα, έπειδή δέν τονε στοχάστηκα και μές τον παραστήνει ο Ψηλορείτης.

'Η τελετή, καθώς είπαμε, τελειωμένη δέν είτανε, όταν έφυγε ο βήτοράς μας. Λοιπόν οι σπουδαστάδες κυκλώσανε «το μνήμα του Κοραή κ' ένας είχε σκαλώσει άπάνω στα κάγκελα κ' έβαζε γύρω στην προτομή το μεγάλο, το βαρί σαν κατάρτα σφάνι» (357, 7, 3). 'Αξαφνα, εκείνος πού άνέβηκε ως το μακαρήτη, «άρχισε να μιμνηται τη φωνή του 'Ορέστη και να τον κοροϊδεύει» (ζ. μ.). 'Εκείνη τη στιγμή, γυρίζουνε δέν ξέρω πώς 'Ορέστης και Χρυσούλα μαζί: «'Αθελια στάθηκαν, κρατώντας την άναπνοή τους, ο 'Ορέστης κ' η Χρυσούλα για να κούσουν. Κι άκουσαν:» (ζ. μ.) «Είμαι ο 'Ρήγας Φεραίος μές μεγάλης Πνευματικής 'Επανάστασης! 'Ορκίζεστε;—Μιά κολώνα γέλοια υψώθηκε» (358, 2, 1) κτλ. «'Ανάμεσα τους ο Κοραής τούς κίταζε άπελπισμένος» (ζ. μ.). 'Ο Ψηλορείτης στιγματίζει τούς νέους «θλιβερά άπομεινάρια της Φυλής... με χοντρές άνατολίτικες ψυχές, πού τις θολώνουνε ως τώρα ξένα άκαθάρα κίματα {;}; και πολυκαίρινη σκλαβιά... τα λαχανοπαζάρα των ψυχών τους» (358, 2-3), γιατί δέν του λείπει το συγγραφέα μας; η γερή, δυνατή έκφραση του λόγου; ίσως εδώ και να πέψη λιγάκι βρασιά. Δέν πειράζει. 'Ας υποθέσουμε πώς παίρνει του 'Ορέστη το μέρος, πώς τον 'Ορέστη άκούμε.

Ξανε ν' άγκαλιάσουν τον 'Ορέστη.

— Καλημέρα, κ. Γοργία, είπε με μισή φωνή ο 'Ορέστης κ' έπικσε τα γερνικά χέρια για να μην τον άγκαλιάσουν.

— Καλημέρα, είπε κ' η Χρυσούλα κατακόκκινη, γιατί πολεμούσε να υποκριθεί χαρά και δέν το κατορθώνε.

— Δέ φαντάζεσαι τη χαρά μου σήμερα. Δέν μπόρεσα να κρατηθώ σπίτι μου κ' έτρεξα εδώ να σάς άνοίξω την καρδιά μου. Είπα—θα πάω να βρω τον 'Ορέστη και τη Χρυσούλα και θα τούς τα πώ όλα, όλα!

— Μά καθίσατε, καθίσατε... είπε η Χρυσούλα σιγανά.

— Νά καθίσω; Μ' αναταράζουμι όλος από τη συγκίνηση... Πώς να καθίσω;

Το σωματάκι του είταν άνωκάτω, κρατούσε το καπέλο του κ' έκανε άέρα και φούσκωνε και ξεφούσκωνε.

— Μά τί τρέχει; μην είδατε το Σοφοκλή; φώναξε άνυπόμονος ο 'Ορέστης, προσπαθώντας να γελήσει.

— Ναι! ναί! Τόν είδα! Χτύς βράδι στο θέατρο πού χόρεψε η Μίς Δούγκαν τούς άρχαίους χο-

Τί νομίζετε τώρα πώς κάνει άφτός ;
Διαβάστε, πού άξίζει, επειδή κ' ή πέννα του είναι καλή, πλούσιο το λεχτικό.

« Η πρώτη του υποσυνείδητη όρμή είτανε πάλι το βαθύ αίστημα των πρωτόγονων ανθρώπων, να ρηχτεί άπάνω τους με τα χέρια, και με το κορμί και με το κεφάλι, και να τους άναποδογυρίσει ανάσκελα και να πατήσει άπάνω τους το γόνατό του... "Ό,τι βαθιά στην ψυχή του, προγονικό κι άπολίτιστο, ληθαργικά κοιμότανε, άνατινάχτηκε και ξύπνησε άθάνατο και παντοδύναμο. Τά χέρια τού "Ορέστη σφιχτήκανε... "Ένα άνακύκλωμα της ψυχής άστραποδιαδακάρικο κ' ύστερα έλλα ξεθωριάσανε και σβήσανε... στη στιγμή ο μακραζάρης πολιτισμός κωλοσύρθηκε και τ' άνοιξε έλλα... και τ' άχέλια τού "Ορέστη και τ' άμάτια κ' ή ψυχή σκλαβώθηκαν από το ήλιθιο έξευτελισμένο χαμόγελο της άνήμπωσης περιφρόνησης.

— Τιποτένιοι... τιποτένιοι.

Ψιθύρισε κ' ίκανοποίησε τον ξεθυμασμένο θυμό του» (358, 2, 2-3). Κι άμέσως, παίρνει από το χέρι τή Χρυσούλα—και φέγγει: «*Ήάμε, Χρυσούλα! Νά φύγομε! Νά φύγομε!*» (3, 1).

Δέν είναι άσύγκριτο ; Είναι μοναδικό, γιατί βλέπει κανείς, γιατί πιάνει τήν ψυχή τού Ρωμιού, σπαρταριστή σπαρταριστή, έπως τήν έπλασε ή μάννα μας ή φύση. Νά τος πιά, όχι ο θυμός ο παραπονεμένος, παρά ο άπολίτιστος ο θυμός. Δηλαδή, "Απολίτιστη παντού είναι ή πρώτη μπόρα τού θυμού· τουλάχιστο περνά για τέτοια. "Έδώ, καθαφτε άπολίτιστος δέν είναι ο θυμός ο ίδιος, άπολίτιστο δέν είναι πού θυμώνει, άπολίτιστο είναι το πώς ξεθυμώνει. Νομίζει ο Ψηλορείτης πώς από τον πολιτισμό τσακίζεται ο θυμός του· έγω νομίζω πώς τσακίζεται από το άπολίτιστο εκείνο πού έχει μέσα του ο Ρωμιός. "Ας υποθέσουμε, άφού είμαστε στο Παρίσι, ένα Γάλλο, ή σαν προτιμάτε, ας υποθέσουμε όποιον "Εδρωπαίο θέλετε, πού τού συνέβηκε άπράλλαχτα ο τι και τού "Ορέστη, ας υποθέσουμε πώς κοροϊδίζεται, πώς τον περιγελούνε, πώς τού κάνουνε κανένα τέτοιο μασκαράλικο, καμιά παρόμοια φάρσα, πού έτσι τή λένε ως κ' οί "Ελληνες σπουδαστάδες στο Παρίσι. "Ο "Εδρωπαίος, σε τέτοια περίσταση, δέ θα φύγη. Θα ξαναγυρίση. Θα βγάλη δέφτερο λόγο φλογισμένο—ή θα πη δυο τρία λόγια χτυπητά. Τ' άλιώτερο, θα φωνή. "Όπως κι άν είναι, θα ενεργήση. Βέβαια πώς με τήν άνήμωση περι-

φρόνηση δέ θα ίκανοποιηθή. Γιατί να ίκανοποιείται ο Ρωμιός ; "Ελάτε να το ζητάσουμε και τούτο.

Τους βαθμούς, τ' ήθικα τ' άσκοπάτια πού έστησε ο πολιτισμός άκόμη και σταθρόπινα τ' άπάθη, στα παθήματα της ψυχής, ο Ρωμιός δέν τ' άξέρει. "Από πάνω γκρεμίζεται ως κάτω μονομιάς, ή από κάτω πετιέται με μι' όρμή ως άπάνω, μ' έναν κόπο. Νά σταθή δέν έμαθε. Δύναμη έχει μέσα του άφάνταστη, έχει μέσα του όρμή δέν ταχτοποιήσε, δέ μεθοδολόγησε, δέ σκοποπάτιασε, πού να πη, ούτε τή μι' ούτε τήν άλλη. Γι' άφτό, σαν τον κατάλαβες, σ' ά λογάριασες τούς άμέτρητους άτόφους θησαυρούς πού τού χάρισε ή φύση, καις από τήν άγάπη σου και δέρνεσαι, πού άξιος δέν είναι να ξεμεταλλεφτή τούς θησαυρούς του. Χάρισμα στον άνθρωπο κι ο θυμός. Με το θυμό καταφέρνει πράματα μεγάλα, βαστά και τήν άτομική του τήν άξιοπρέπεια. "Ο θυμός είναι μάλιστα το μπαρούτι τού Ρωμιού (κ. Ταξίδι, εκδ. β', 76). Κρίμα πού δέν κανόνισε τίς τουφεκιές του με τέτοιο μπαρούτι. "Ο θυμός του μέσους έρους δέ βλέπει. "Απαράλλαχτα σαν τον "Ορέστη μας, πού είναι βέρος Ρωμιός, πού είναι και πολύ νέος, ή θα θελήση να δίχτη με τα χέρια, με το κορμί, με το κεφάλι άπάνω στον έχτρό του, ή θα κουραστή και θα φύγη, δηλαδή τίποτα δέ θα κάμη. Κ' έτσι άπειρες φορές, ή δράση του μνήσκει μέσα του, άποτέλεσμα κανένα δέ φέρνει στο καμίνι φωτιά· έξω μονάχα καπνός.

Δέν το είπαμε και τούτο μάθες στον περσινό μας τον πρόλογο ; Δέν είπαμε πώς συχνά και τή συζήτηση τήν άποφύγει, από φόβο του μήπως παραθυμώση, γιατί συζήτηση δίχως θυμό δέν τού φαίνεται συζήτηση σωστή ("Ρ. κ. Μ., Ε', α', 8). Μά τώρα πού μιλούμε για θυμούς, εσο ψυχολογική, εσο φιλολογική—άν είναι ή σημειωσούλα μας, θα τήν κλείσω και με μι' σκεψούλα ιστορική. Χρόνια πού το παθώ να γίνη από κανένα νέο μι' επιστημονική μονογραφία τού θυμού τού έλληνικού. Παίρνει τίς τρεις κυριώτερες λέξεις πού χαρακτηρίζουνε το θυμό, μήνις στον "Όμηρο (κ. "Απολογία, 32), στους "Αττικούς όρηγ και θυμός, θυμός κατόπι, έπειτα και τ' άσημερνά μας φούρα κλ. Ζετάζει κανείς τ' άτυμολογικά της κάθε λέξης, ψάχνει τί χρήση γίνεται από τήν καθεμιά στους διάφορους συγγραφέδες από τον "Όμηρο ίσια με μάς, κοιτάζει καλά το νόημα, γυρνάει από τ' άπεριστατικά, τ' άκείμενα και τίς έποχές τους, να ψυχολογήση το θυμό. Οί μικρογρα-

φίες άφτές μου φαίνονται πάντα ώφέλιμες· κάποιες, φωτίζοντας ένα πάθος μονάχα τής ψυχής, φωτίζουν ελο τον άνθρωπο. Φαίνεται πιδ έξάστερα και ή συνέχεια της φυλής, έσες κι ε μ' άς δείχνει διαφορές.

Γιατί να μ' ήν καταπαιστή τέτοια μελέτη ο Ψηλορείτης, άφού κούλας μοιάζει ο' να σπούδασε στο Παρίσι ; "Εγώ τώρα θα θυμώσω μαζί του. Παρκολοουθουσα το βρομάντζο του με περιέργεια μεγάλη. "Αζαφνα, στον αριθμό 359, έρχεται να μου κόψη τή γλύκα, με μι' κριτική άπάνω στο ίδιο του το βρομάντζο, να μάς τ' εχηγήση, προτού τελειώση, να μάς πη κι από τώρα πώς οί Σπασμένες ψυχές είναι μέρος μι'ς τριλογίας από βρομάντζα πού σκοπέει να μάς δώση. "Από κει συμπεραίνω πώς θάρησε πιδ τ' ά Παρίσι, πώς θα κατέθηκε σταγόνες τ' άχώματα, επειδή βρομάντζο ο' σ' επιφύλλιδα πού να σου τ' άκόφτη μι' κριτική, βέβαια πώς στο Παρίσι δέ θα είδε. Δέν πιστέπω να το διη πουμεν'ά. Τ' ά προτερήματά του πολλά· έλπίζω να τ' άδειξ' ά κούλας. Πρέπει τώρα να μάς τ' ά κάμη και τού λόγου του σκοποπάτια. "Ο ήρωάς του λέγεται "Ορέστης "Αστεριάδης. Τον "Ορέστη του τον ε βρήκα σαν κάπως θορυβώδικος, ίσως και λιγάκι άτυνάρτητο. Μ' άς χρειάζεται ή σούχια περισσότερο, περισσότερη κυριεψη τού έαφτού μας. Και γ' ά λέω να ξεφροτώη τον "Ορέστη, και να μείνη μονάχα ο "Αστεριάδης.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ*

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

ΦΑΡΔΥΣ Ο ΣΑΜΟΘΡΑΚΙΤΗΣ

— Κυρία, δέν είμαι χυδαίος άνήρ, είμαι έγ- γράμματος.

Χειρογάρφ του Φαρδύ

Φαρδύς π' άει να πει Πλάτων. Τ' ά δυο όνόματα πού τήν ίδια σημασία έχουν τυχαίνει να μου είναι και σαν κάποια σύμβολα όμοιων στοχασμών, άμα κρατήσ' άβως βέβαια κανείς πρώτα τίς άναλογίες. "Από τούς σκλάβους βγήκε ο Φαρδύς, γεννήθηκε Σαμοθρακίτης στη Σαμοθράκη. Μά ή περίσταση τ' άφερε και πήγε στη Σμόρνη κοντά σ' έναν

* Η άρχή στον έρωθ. 255.

ρούς, είδα μι' σάρκα να περνά άπάνω από το Σοφοκλή μου, να τόνε ντύνει και να τόνε ζωντανεύει κ' είδα να ύψώνονται μέσα σε φως άττικό τ' ά κορμιά όλων του τών ήρώων. "Όλα τ' άσκαλεύονε, κινιούνται, άνασηκώνονται, πετιούνται μέσα από τους τάφους τ' ά λέξεων κι όρθώνονται μπροστά μου—τ' άγγίζω κ' είναι σάρκα και βουλιάζει το χέρι μου και βλέπω τ' ά μάτια τους να με γλυκοκυτάζουνε και να μου χαδογελούνε, σ' ά νάμαστανε φίλοι και ξανασιμώμε ύστερα από ένα μεγάλο χωρισμό!

Με το πετχτό του μπετό πηγούνι, με τ' ά ζαρωμένα, σταφιδιασμένα χέλια του, με τ' ά ματάκια του τ' ά παιδίστικα, ή φυσιογνωμία του θαρρούσες κ' αιώνια έγλειφε. Θάρησε άστειότατος όταν θάρησε : θάρησε με ψέρι όταν πίνει νερό.

— Τώρα μόνο νοιώθω τή φρίκη τ' ά θρησκευτικού πού περνούσε από τ' ά μαλλιά τ' ά "Αθηναίων και τώρα μόνο βλέπω τήν τραγωδία ν' άπλώνει ήρεμη και θεϊκά τ' ά χέρι της στη Μοίρα και να γλυτώνει τήν ψυχή από τ' ά νύχια τού Καϊρού. "Ω! ή ζωή της σάρκας πώς πέρχσε και τάντσε έλλα. Τ' ά λόγια δέν είναι πιδ άψυχα κι άκίνητα, ζούνε, γυμνά κ' άβια, φωνάζουνε και κλάινε κι άναροούν, όχι

μόνο από τ' ά χέλια μ' ά κι απ' έλο το κορμί πού χορεύει και λυγίζεται και σιέεται και μιλεί!

"Ο "Ορέστης θάρησε να γελάει, μά δέν μπορούσε. "Όσο κι άν φάνταζε κωμικός ο Γοργιάς, όμως ή φωνή του είχε τόπο πάθος και τ' ά μάτια είσανε τόσο έξτατικά πού σταματούσανε το γέλιο και τον περιπαιχμό.

Το κορμί τ' ά άρμονικό της Μίς Δούγκαν παραδομένο έλόγουμο στα μάτια τού Γοργιά τ' ά σπη- τικά, τ' ά άθώα, τον είχε άνατράξει σύψυχο και τού είχε άνάψει το αίμα, τ' ά άνικανοποίητο. Τ' ά λόγια του, σαν παραμυθιό.

— Τώρα μόνο διακρίνω πίσω από τίς γραμμές τ' ά ψυχών βιβλίων, πίσω από κάθε στίχο, κάτι ιερό να ξεκινά και νάρχεται, μι' κομπή από ή σκιους τρεμάμενους, από κεφάλια θαρροστερνωμένα κι από χέρια γυμνά, πού κρατούνε ίκετήριους κλώ- νους έλια—ο Χορής μπροστά στη Θυμέλη άνατράζεται και φρίσσει και πότε το ένα πόδι χτυπά και πότε το άλλο κι από τ' ά στήλια του μπρύσμα άναβρύνουν οί ρυθμοί και τ' ά ζγρική ξεφωνητά τ' ά μεγάλων διανοσιακών όργασμών :

«*Ίδ' Πάν, Πάν,*

Ίδ' Πάν, Πάν, άλλάλαγτε!»

"Η Χρυσούλα κι ο "Ορέστης δέν μπορούσαν να κρατήσουν το χαμόγελο. Μά είναι κωμικότατος έτσι πού κάνει κι άνοίγει το στόμα του και σεί το κορμί του ο' σουσουράδα και π' άει κ' έρχεται.

Πεσμένος ο "Ορέστης στον καναπέ, κύταζε το Γοργιά να παραμιλεί και να φωνάζει—και μι' άγα- νάχτησ' άπ' άνα κ' άνακατεμένη με περιφάνεια, τ' ά άναφτε το αίμα και τού έφερνε λόγια περιφρόνησης άπομέτα από τ' ά χέλια :

— ("Ανίκανος. Κούμβιλον άλαλάζον. Τόνε παρομοιάζει πάλι ο "Ορέστης με ενοούχο Σουλτάνο πού δέν μπορεί να γονιμοποιησει τίς όμορφες όνταλίσες—ιδέες πού είχε στο σεράγιο τού νου του. Πόσο σπασμένος είναι, πόσο σπασμένος!)

Κι ο Γοργιάς πλανταγμένος πάντ' ά σ' όνειρό του, έξακολουθούσε :

— Τώρα μόνο βλέπω τή χλωμήν "Ηλέκτρα, κυροντυμένη κ' ύπερική να στηθούρνεται και να συρομαδιέται, να πηγώνει και νάρχεται μέσα κι άπόξω σ' ά πατρική άνάχτησ'—σαν όρνιο άρπα- χτικό πού το κλείσαν σε κλουβί και δαγκώνει και μασειά τ' ά σιδερένια κάγκελα. Πότε τινάζεται κ' ύψώνεται στα νύχια τ' άν ποδιών της κι άγκωνεύει κ' ά τ' ά μεγάλη στρατό κάποιους στρατολάτες

Έμπορο να δουλέψει. Έκει έμαθε μερικά περισσότερα γραμματικά, γνώρισε κόσμο και μετά καιρό βρέθηκε μια μέρα στη Μασσαλία. Τόν καιρό εκείνο είχανε φτάσει εκεί πλοία με χολεριασμένους και έφεραν τή χολέρα στον τόπο. Ο Φαρδύς πού σπούδαζε Ιατρική, κάπως εμπειρικά, μελέτησε και τήν αρρώστια τούτη. Έπειτα τόν βρήκε ή φτώχεια και τόν ανάγκασε να πάει να κάνει το δάσκαλο στις Καρυές πού είναι άποικία μανιάτικη στην Κορινθία. Μετά δυό χρόνια, και άφου έγραψε ένα βιβλιαράκι για τήν άποικία εκείνη, γύρισε στη Μασσαλία και άπό κει στην πατρίδα του τή Σαμοθράκη όπου έκανε το δάσκαλο και το γιατρό λιγάκι, και διαδίδοντας βιβλία Ιατρικά, Ιστορικά και φιλολογικά και γράφοντας άρθρα και μελέτες, καταγινόταν και στα νησιωτικά πράματα.

Τή δροσερή πολυπραγμοσύνη του Φαρδύ μόνο τα μεγάλα μυαλά και τα παιδιά τήν έχουν. Μελετούσε τήν Ιστορία και τ' άρχαία του νησιού του, έδηγουσε τούς ξένους αρχαιολόγους πού ήρθαν για να κάνουν ανασκαφές, έγραφε άρθρα γι' αυτά πού σπούδαζε κ' έδλεπε, προσπαθούσε να αναμορφώσει τούς συντοπίτες του και τήν εθνογραφία—ήθελε τή φωνητική όρθογραφία με λατινικά ψηφία—μ' ένα βιβλιαράκι του κατάργησε τούς τόνους και τα πνεύματα, στα γραφόμενά του για τή θρησκεία ήθελε να γίνει Λούθηρος, λυτρωτής τής Ανατολικής Όρθόδοξης Έκκλησίας, μάζευε τα τραγούδια του νησιού του κ' έγραφε σατυρικά ποιήματα και διηγήματα μέτρια. Σ' όλα ήσαν αναμορφωτής έξδν στη γλώσσα. Άλλα και στα κοινοτικά είχε πάντα το λογάκι του, και προπάντων στα σπουδαία περιστατικά όπως ήταν ήρθε στο νησί κ' έγκαταστάθηκε ο Άρμένιος ο ψευτογιατρός, όταν έρχονταν κανένας ξένος αρχαιολόγος, φιλόλογος ή βοτανικός, όταν σείστηκε ή γής κ' έπεσαν τα σπίτια στη Χώρα και έφτασε άπό τήν Ελλάδα ένα πολεμικό με βοηθήματα και μ' έναν καθηγητή άπό το πανεπιστήμιο για να δει τί λογής σεισμός είχε γίνει.

Άπό μέσα άπό ένα νησί με νησιώτες μισόγριους και έλότεια οκλάδους, ξεχώρισε ένας, για κάποιον λόγο, και βάλθηκε να ενδιαφέρεται γενικώτερα άπό τούς άλλους και να στοχάζεται πιδ άφηρημένα. Με το να μελετά το νησί του επικύρωσε τή ζωή των νησιωτών και τήν ύπαρξη και Ιστορία του νησιού. Και ο ίδιος με το να έχει συνείδηση τής δικής του τής ζωής και τής ζωής του νησιού

του, με το να είναι ευαίσθητος σε πράματα και περιστατικά πού οι συντοπίτες του ήσαν αδιάφοροι, ξεχώρισε και γίνθηκε το νεύρο του τόπου του. Δυναμόνοντας μέσα του τή συνείδηση του νησιού του, δυνάμωσε το νησί του. Και κει πού—αν δε στοχάζοταν πιδ άφηρημένα άπό τούς άλλους νησιώτες—θα περνούσε άπαρατήρητος άπό τούς πέντ' έξη ξένους πού στο διάστημα τής μικρής ζωής του πέρασαν άπό το νησί, και άπό λίγους διανοητικούς ανθρώπους τής φυλής του, τώρα παρατηρήθηκε άπό αυτός γιατί μπόρεσε και τούς ειπε με κάποια σειρά και παρατήρηση κάτι για το νησί του.

Έβγαλε και ή Σαμοθράκη το δέκατον ένατο αιώνα και ένα Σαμοθρακίτη πού ξεχώριζε άπό τούς άλλους, όσο λίγο και να είναι. Οι άνθρωποι του νησιού είναι σε μια μάζα κύτταρα πολλά και όλα επάνω κάτω όμοια, πού άλλα ζούν και άλλα πεθαίνουν και ελο γεννιούνται νέα. Και τα ζωντανά κύτταρα παραλαβαίνουν τή ζωή άπό κείνα πού πέθαναν και παίρνουν τή θέση τους και τήν κληρονομιά τους. Άλλα τα κύτταρα αυτά μοιάζουν τόσο αναμεταξύ τους πού δεν τα ξεχωρίζει κανείς και δεν τα θυμάται πολλν καιρό το καθένα χωριστά. Έξδν αν μέσα στα παλιά βγει κανένα διαφορετικό άπό τ' άλλα πιδ δυνατά και πιδ αδύνατα, πιδ ξυπνητά και πιδ ευαίσθητο, πού αισθάνεται τήν ύπαρξη και το βάρος τής κληρονομιάς όλων των άλλων, σε να τα αντιπροσωπεύει όλα. Τέτοιος ήταν ο Φαρδύς.

Ίσως αν είχε χρήματα άπό τόν πατέρα του ή αν είχε καταφέρει να κάνει χρήματα ο ίδιος, θα άφινε το νησί του, θα ξεμετευόταν και δε θα γύριζε να το ξανακυτάξει πιά. Γιατί όσοι νοιώθουν τον έαυτό τους λίγο διαφορετικό άπό τούς τριγυρινούς τους, φαντάζονται πως είναι πάρα πολύ διαφορετικοί, στενοχωριούνται, γίνονται άσυμβίβαστοι, δεν είναι πιδ γι' αυτούς οι νόμοι και οι συνήθειες του τόπου τους, δε θέλουν να έχουν χρέη σαν τούς άλλους, γυρεύουν να ξεφύγουν άπό τή γενική πειθαρχία, να ξεριζωθούν, να πάν να σμιζούν με τούς άγγέλους, δηλαδή με ανθρώπους πού τούς μοιάζουν. Και οι περισσότεροι άπό αυτούς τούς διαφορετικούς δεν είναι καν έξισοι να ζήσουν μόνοι, γιατί χρειάζεται κάποια ιδιαίτερη δύναμη να ζει ο άνθρωπος στην έρημιά του μοναχικός, ως είναι και μέσα στα πλήθη, και να μη θέλει να βρει όμοιους του επειδή είναι βέβαιος πως δεν έξίζει να βρει, άφου ελοι οι άνθρωποι μοιάζουν πάρα πολύ αναμεταξύ τους, και

οι έξαιρετικοί πάλι μονάχα άνθρωποι είναι. Χαίρομαι πού δεν είχε χρήματα ο Φαρδύς γιατί μου φαίνεται πως ήταν τέτοιος πού, αν είχε, ή άφινε το νησί του και θα γινόταν γιατρός ή καθηγητής και θα χανόταν μέσα στους τόσους γιατρούς και καθηγητές πού τρέχει ή Έλληνική φυλή στο δέκατον ένατο αιώνα. Γιατί δεν πιστεύω πως θα ήταν τότε πολύ άνώτερος άπό τούς συντεχνίτες του. Ένω τώρα, μένοντας Σαμοθρακίτης, επειδή ξεχώριζε όσο και να είναι άπό τούς συντοπίτες του, έγω πού πέρασα άπό τόν τόπο του χρόνια άφου πέθανε, τόν ξέρω και μου μιλά για το νησί του, αυτός μόνος τόσο, όσο μου μίλησαν ελοι μαζί οι άλλοι Σαμοθρακίτες, ζωντανοί και πεθαμένοι, άπό τόν καιρό του μεγάλου κατακλυσμού.

Και μου άρεσε πού οι νησιώτες με περιφάνεια μου ανάφεραν το όνομα του πεθαμένου πατριώτη τους και μου ξανάλεξαν λόγια πού τούς είχε πει, και μιλούσαν με θαυμασμό για τή μικρή βιβλιοθήκη του νησιώτικου σπιτιού του, εκεί πού κάθεται ακόμα ή χήρα του και τα παιδιά του. Σε κανένα άλλο σπίτι ο ελο το νησί δε βρίσκονται μαζωμένα τόσα βιβλία και όμως ελα ελα δε θα είναι ίσως τριακόσια. Αν είχε γράψει μονάχα το βιβλιαράκι του και τ' άρθρα του για τα πνεύματα και τούς τόνους, δε θα μ' άρεσε τόσο ο άνειξερς έπιπασμός των άπλοϊκών νησιωτών για το γραμματισμένο πατριώτη τους. Με ο Φαρδύς ενδιαφέρθηκε για το νησί του—ίσως κατά τύχη, επειδή αναγκάστηκε να ζει εκεί—και για τόν πρώτο κατακλυσμό, τ' άρχαία τής Παλιάπολης, τούς Καθείρους, και για τούς Βυζαντινούς και τούς Γενοβέζους πού στον καιρό τους χτίστηκε ή Χώρα στο ψηλό εκείνο κατατόπι πού βρίσκεται, για τούς Τούρκους πού πήραν το νησί στα 1462 και για το χαλασμό στα 1821,—για τή ζωή ελη τής πατρίδας του. Και έξ αίτίας το νησί του και άρχίζοντας άπ' αυτό, ενδιαφέρθηκε έπειτα και για ελο το έθνος του. Γι' αυτό έγκρίνω τούς Σαμοθρακίτες πού τόν θαυμάζουν, γιατί προσιθάνονται πως ή ύμνησή του θα με βοηθήσει έμένα τόν ξένο να νοιώσω καλλίτερα τόν τόπο τους. Ίσως αν δεν άπόμεινε στη Σαμοθράκη ή ύμνηση του Φαρδύ δε θα συλλογιζόμουν ούτε τόσο στερογγυλά το νησί αυτό, ούτε τόσο σχετικά με το έθνος μου. Η ύπεροχή πού τόσο άνειξερς του άναγνωρίζουν οι πατριώτες του δεν πήγε χαμένη, ένω αν είχε γίνει ένας άπό τούς χίλιους μύριους κούφιους γιατρούς, δασκάλους ή δικη-

σκονισμένους πού έρχονται. Πότε σφωρεύεται βαρειόκομη στο αυτοκρατορικό κατόφλι κάτω άπό τα πέτρινα λιοντάρια και δε σαλεύει σαν τή Μοίρα, σκούζει μόνο και καταριέται με τα χέρια δεμένα γύρω στα γόνατα.

«Ω Άδη, και ω Άρά, και ω σεμνές Έρινύες, έρθήτε, βοηθήσατε, έκδικηθετε τόν πατέρα μου, τόν άδικοσκοτωμένο και πέψτε μου, πέψτε μου τόν άδερφό μου !..»

Είτανε μπροστά του ή Ηλέκτρα και τήν παρακολουθούσε με τα μάτια του, τήν έδλεπε άκκομπησμένη στην πόρτα, άνάμεσα στον Όρέστη και στη Χρυσούλα, πότε πάλι πίσω άπό το πιάνο ή άπάνω στην όροφή ή πέρα άπό το παράθυρο μακριά στα βόθη τ' ουρανού..

(—Θέ μου ! Πνίγομαι ! Πνίγομαι !)
Πεσάχτηκε ο Όρέστης άπάνω κι άνοιξε το παράθυρο και χύθηκε μέσα ένα ώρατο κύμα ζωντανό άπό ήλιο και φωνές κ' έδιωξε τούς ήσιους τούς άπόκοσμούς πού είχε μαζέψει γύρω τους ή έξταση του Γοργία.

— Πάμε περίπατο ; φώναξε ο Όρέστης για να έξορκίσει το βραχνά του Γοργία και να βγούνε έξω και να γλυτώσουν.

— Πού να πάμε ; Πού να πάμε ; έλεγε ο Γοργίας, σατισμένος γιατί του κόψανε τόσο άπότομα μέσ' στη μέση τ' όνειρό του. Πού να πάμε ;
— Πάμε στον κήπο του Κλουνη, πρι να κλείσει. Και στράφηκε στη Χρυσούλα. Κι αυτή σηκώθηκε εύτως κ' έβαλε το καπέλο της και τα γάντια. Κι ο γέρο καθηγητής σάπασε, είδε να χάνεται και να σθίνει ή Ηλέκτρα και νέρχεται άπό τα βόθη ενός κόσμου άνύπαρχτου και να στέκεται μπροστά του ή Χρυσούλα. Και χαμογέλασε.. Άλλη πάλι σκια τούτη, μοιάζει τή Χρυσόθεμη, μοιάζει και τήν Άντιγόνη.
Κ' έσκυψε και τήν άκολούθησε.

XI

Πήρανε τούς κομποπλημμυρισμένους δρόμους, καθένας πνιγμένος στ' όνειρό του, χωρίς να μπορεί να το διατρυπήσει και να κυτάξει κατάματα τήν άληθινή, τήν καρπερόστητη ζωή. Σα ναχε καθένας τους ένα κομμάτι σύγνεφο κάτω άπό τα πόδια του. Και μέσα τους καθένας είχε όλους τούς τρισεύγονους και μεταξόγονους σπόρους, πού έσοδειάζουν πλούσιες τις άπογοήτεψες και τις δυστυχίες στη

ζωή. Περάσανε τή μέσα πόρτα του μουσείου του Κλουνη χωρίς να μπούνε μέσα. Πηγαίνανε στον κήπο του. Είχανε χιλιάδες φορές δει και ξαναδει τα ξανθά κεφάλια των πεθαμένων μαρτυριών πού άργοσαλεύουνε στα βόθη των παμπάλαιων καθρέφτων (πού να και τώρα ! πού να και τώρα !) κ' είχανε βαρεθεί να βλέπουνε τα χρυσά δαχτυλίδια και τις ζώνες πού κλειδώσανε τα μαρμαίνα λαγόνια των χλωμών πυργοδέσποινων πού ξαπλωμένες σε σκληρούς κανκπέδες μπροστά στα στενομάκρουλα γοιθικά παραθυράκια του πύργου, ποθολαχταρούσανε τα σταυροφόρα χέρια των Μακροζενιτεμένων νάρθουν άποκει πέρα και να τα λευτερώσουν. Η περιμένανε τόν έμορφο τροβαδόρο με τα ξανθά μακριά μαλλιά, με το γλυκό λαγουτο και τα γαλαζια μάτια. Κάτω άπό το στενό παράθυρο, στον ήσκιο του Πύργου στεκότανε και τραγουδούσε. Τραγουδούσε τήν άγάπη και τόν πόλεμο, τραγουδούσε τα χέρια τα κρινένια και τή χάρη τής Κυράς...
Ο Όρέστης πήγαινε λίγο μπροστά συλλογισμένος.
Η Χρυσούλα άκκομπησμένη στο μπράτσο του Γοργία, έρχότανε άποπίσω. Η ξεθωριασμένη ρεντι-

γέροντες που χάρισε της Ρωμιοσύνης κάποια τεμπελιά πολλών παιδιών της και κάποια πατρογονική σχολαστικότητα, δε θα με συγκινούσε δόλοτλα ε ξιππασμός των νησιωτών.

Θα ήταν όμως, μου φαίνεται, πιο χρήσιμος για όλους ο Φαρδός αν, αντί να καταπιαστεί σε τόσα ζητήματα με τόση πολυπραγμοσύνη, περιόριζε το νου του κ' έγγραφε ένα βιβλίο για τη Σαμοθράκη τέτοιο που όποιος Ρωμιός τύχαινε να αντικρύσει τη Σαμοθράκη να του έρχοταν στο νου άμέσως το βιβλίο αυτό. Μά δεν τον άφνει η Λογική να αναλύσει τον έαυτό του ως το βάθος. Έπρεπε προπάντων να καταργηθούν οι τόνοι και τα πνεύματα. Ήταν γραμματισμένος άνθρωπος. Μπορούσε να μη μιλήσει για όλα;

Συχνά ο νους των ανθρώπων που στοχάζονται παραστράττει από πάρα πολύ μεγάλη δόση λογικής. Το αν παραστράττει σε πολλά και του Φαρδού ο νους, είναι ζήτημα που μπορεί κανείς να το πάρει και έτσι και αλλιώς, ανάλογα με τα μάτια που τυχαίνει να έχει η ανάλογα με τη θέση που στέκεται και κυτάζει τον κόσμο.

Έγώ που άγναντεύω τον κόσμο από το νησί μου, καλοκαθισμένος στη θέση μου που ε ίδιος την ήβρα, μέσα στα σύνορά μου, δε μου άρέσει κανένας Φαρδός γιατί έλοι τους έχουν για θεο τη Λογική. Τον Πλάτωνα τον συγχωρώ γιατί ήταν τεχνίτης στο γράψιμο, μα η Λογική δεν υπάρχει όσο και να υπάρχουν λογικές πολλές, του καθενός μας και από μία, ανάλογες με το λογικό (την ιδιοσυγκρασία δηλαδή του καθενός ανθρώπου. Όπως και η Έπιστήμη δεν υπάρχει, παρά μόνο πολλές επιστήμες ανάλογες με τον κύκλο των φαινομένων που η κάθε μια περιέχει. Όπως και η Άλήθεια δεν υπάρχει, παρά μόνο αλήθειες άπειρες και πολύχρωμες, για την καθημερινή χρήση (δηλαδή τις καθημερινές ανάγκες) του καθενός ανθρώπου, η της καθενός ψυχής, η του κάθε πολιτισμού.

(Ακολουθεί)

ΙΔΑΣ

ΑΡΓΥΡΕ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ

ΠΑΛΙΟΙ ΣΚΟΠΟΙ

ΠΟΥΛΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ ΔΡ. 2 ΚΑΙ ΔΡ. 2 ΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΒΕΛΤΕΡΙΚΟ

κότα του γέρου καθηγητή, άνοιγοκλειούσε κι άναπετάριζε όταν της φυσούσε ο έρας, λές κ' είσανε δυό μεγάλες φτερούγες κάποιου πρξινου έξωτικού πουλιού.

Περνούσανε ζάλο και ζάλο την αύλη του μου σείου και κυτάζανε τ' άλλόκοτα στολίσματα τριγύρω—ζώα παραξένα με ούρα ψαριού και με πονηρά μπάκια, μια έξωτικά και σφιχτόδεντρη βλάστηση ακάθαρτων μαμαρών, χαμηλές καμαρωτές πόρτες ζωσμένες με πέτρινα άμπελόφυλλα και τέρχα κι άγίους και σαύρες, που κρύβονται πίσω από τα κλήματα και άλληλοκυνηγούνται.

— Τι άηδεια! τι άηδεια! μουμούριζεν ο Γοργίας και σούφρωνε τα χείλια του και τα φρύδια.

Κ' η Χρυσούλα ένοιωθε ένα πικράξενο φόβο ανάμεσα στα ζώα και τα τέρατα αυτά κι άράϊωσε τα βήματά της λαχταρώντας να μπει στον κήπο και να δει πρασινάδα και παιδάκια και ν' άλαφρώσει.

Και θυμήθηκε όταν έμπαινε στο Λούβρο πως γοργοδιάβαινε τις άσσυριακές κ' αιγυπτιακές άρχαιότητες, τους τερατόμορφους και χοντροσώματους θεούς που ήλιθια και πλατιά σου γελούνε—πως έτοχε, σε να την κυνηγούσαν, η ψυχή της πλαντούσε, κατασκευαζότανε... Θέ μου! Θέ μου!

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την Άθήνα Δρ. 5.— Για τις Έπαρχίες Δρ. 7
Για το Έξωτερικό φρ. χρ. 10.

Για τις έπαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες (2 Δρ. την τρίμηνη) συνδρομές.

Κανένας δε γράφεται συνδρομητής ε δε στείλει μπροστά τη συνδρομή του.

10 λεπτά το φύλλο λεπτά 10

Τα περασμένα φύλλα του Νουμά πουλιούνται στο γραφείο μας στη διπλή τιμή.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κισκια (Σύνταγμα, Όμόνοια Έθν. Τράπεζα Ύπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχίδρομου (Άκαδημία), Βουλή, Σταθμ. ε υπόγειου Σιδερόδρομου Όμόνοια), στο κισκι Γιαννοπούλου (Χαυτεία), στα βιβλιοπωλεία Έστίας, Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλή).

Στην Κέρκυρα, Πάτρα και Βόλο, στα Πραχτορεία των Έφημερίδων, στον Πύργο στο βιβλιοπωλείο του κ. Κ. Βαρουξή.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Καβαδίας και Σία—Ο μπαλιές—Καινούρια σαμάρια—Παπαδοκωνιάς—Η «Άκρόπολη».

ΟΧΙ πια άρχαιολόγος, ούτε και άρχαιοκάπλος, μα σωστός άρχαιοθάγος άποδείχτηκε ο Καβαδίας με το πανηγυρικό ξεσκέπασμα που τούκαμε ο «Στρ. Σύνδεσμος». Είτανε Γεν. Γραμματέας της Άρχαιολογικής Έταιρίας, είτανε Γενικός έφορος των Άρχαιοτήτων, είτανε...—μα και τί δεν είτανε αυτός ο χριστιανός;—και διαχειριζότανε μιλιούνια και μιλιούνια, δίχως να δίνει λόγο σε κανέναν, δίχως ναποκοτεί κανέναν να δει αν είναι τιμία η διαχείρισή του, γιατί είχε προστάτες παντοδύναμους, γιατί είτανε κι αυτός μια από τις πέντε δέκα σάπιες κορυφές της Έλλαδικής πολιτείας.

Ο κ. Στ. Δραγούμης, μιλώντας άλλοτε για την Άρχ. Έταιρία, είπε πως αν ξεπάσει ποτέ η καταδότη της Άρχ. Έταιρίας θα βρωμίσει διάκαιρη η Έλλάδα. Κ' έτσι έγινε. Μόλις ο «Στρ. Σύνδεσμος» άγγιξε αυτή την καταδότη, ξεχύθηκε τόση βρώμα που κίνευνος είναι να πέσει και πανούκλα στον τόπο μας. Και δε λαοπokuλίστηκε μοναχά ο Καβαδίας. Τράβηξε μαζί του και τον κ. Τζιβανόπουλο, το δεινό εϊσαγγελα του Άρείου Πάγου,

που άλλη έγνοια και του λόγου του δεν έχει παρά, σαν τον κ. Στ. Στρέϊτ, να βρεκαμάρει κάθε μέρα τόνουμά του στις έφημερίδες, και να νάναι άντιπρόεδρος της Άρχ. Έταιρίας για τα μάτια, άφήνοντας έτσι λεύτερο τον Καβαδία να ένεργεί λεύτερα, ετι θέλει και να τσεπώνει, ακόμα πιο λεύτερα, όσα βαστάει η ψυχή του.

*

Κ' ΕΤΣΙ με τον καινούριο δρόμο που πήρε τώρα ο «Στρ. Σύνδεσμος» σε να πλαταίνει: κάπως το έργο του, βγάλλοντάς το από τα στενόχωρα στρατιωτικά σύνορα. Μπαλατιά γερή σε κάθε σάπιο. Ό,τι δεν άποκόττει ως τώρα ναγγίξει η συναλλαγή, ετι σεβάστηκε η κομματική άρειότητα κ' η κοινωνική φροσύνη, ες το βρέσει κατακέφαλα κι ες το γκρεμοσταχίσει ο «Σύνδεσμος». Κάθε Έταιρία και κάθε Τράπεζα, ακόμα και κάθε μεγάλη δημόσια θέση, έχει και τον Καβαδία της, αφού Ρωμαίκο θα πεί, και είναι, ένα τσιφλίκι που πέντε δέκα τέτοις επιτήδειοι και κατεργραίοι το χαιρούνται. Να δουλέψει λοιπόν άλύπητα ο μπαλιές. Έτσι θα καθαριστεί ο τόπος κ' έτσι θα μπορέσουν οι ίκανοί και τίμιοι (γιατί θα υπάρχουν, δε γίνεται, και τέτοιος άγριαθώπος στον τόπο μας) να δουλέψουν και να τιμήσουν τις θέσεις που τόσα χρόνια τώρα ρεζιλιάζουνται.

*

ΜΑ θα βρεθούν οι καλύτεροι (αυτοί δε οι άγριαθώποι που λέμε παραπάνου) για να αντικαταστήσουν τους καταχρηστές και τους άνικανους;

Χμ! σαν κάπως δύσκολο το πράμα. Ο «Στρ. Σύνδεσμος» ίσαμε τώρα μάς έδειξε πως μπορεί να γκερμίζει, μα δε μάς έδωσε κανένα σημάδι πως μπορεί και να χτίζει. Μόνο μπαλιές τον βλέπουμε να κρατάει, εχι και φανάρι, στο χέρι του.

Θέλουμε δηλ. να ποίμε πως, το να βγάλεις έναν Καβαδία από μια θέση και να βάλεις άλλον Καβαδία στην ίδια θέση δεν κανείς τίποτα. Για να γίνει δουλιά, πρέπει να βρεθεί ένας που να μην είναι Καβαδίας. Ξέρεις και μπορείς να τον βρεις αυτόν; πάει καλά. Άλλιώτικα, εφισέ μας τον παλιό, για να μην το πάθουμε και μες σαν τοις άμοιρους γαδάρους που πανηγυρίζανε σαν πέθανε ο παλιός σαμάρτζης και ύστερ' άμέσως τον άποζητούσανε, γιατί ο καινούριος σαμάρτζης τους έψαινανε τα σαμάρια πιο βρια και πιο στενόχωρα.

*

ΠΑΠΑΔΟΚΑΥΓΙΑΣ και το μέγα έλεος! Ο δεσπότης της Άέρσινας τάβαλε με το Μητροπολίτη της Άθήνας κι άνόμασε σ' άλλα δημοσίεψε στις έφημερίδες και τίκέλουσα για το Σεβασμιώτατο και την Ί. Σύνοδο:

«Πρόστυχοι εκ γενεής και άνατροφής, άνθρωποι ήμιμαθείς και άνατραφέντες εκ παιδικής ηλικίας εις άτυμόσφαιρον δυοώδη και βρω-

ΤΑ! κι όταν έφτανε επιτέλους στα μάμαρα τα έλληνικά, πως άνοιγε ο ουρανός και η ψυχή, πως ήσυχάζανε κι όμορφάινανε οι θεοί και τα ζώα και τα φυτά, ένα άεράκι γλυκόχτυπο, ένας μπκτής από τη Μισσόγειο θάλασσα έρχότανε και περνούσε από πάνω της και της χάδευε τα μαλλιά και τη ζωή και φιλούσε τα μηλιγγια της και της κρυφομιλούσε για την πατρίδα και για την καλοσύνη και για τα γαλανά άερογάκια!..

—

Καθίσανε σ' ένα μπκχάκι μπροστά στους χορταριασμένους πέτρινους άγίους και στα σπασμένα μεσαιωνικά αγάλματα που είναι σκορπισμένα κάτω από τα δέντρα και στις παράμερες γωνίες—ζώα της Άποκάλυψης τρομαχτικά κι άνύπαρχα που άνοίγουνε τα στόματά τους και γελούνε, Πανηγίες ύποταχτικές που κρατούνε ένα γυμνό παιδάκι στα χείρια τους και σε κυτάζουνε, σε να σου ζητούνε έλεημοσύνη.

Καθίσανε και καθένος τους τριγυρισμένος είτανε από ένα κόσμο δικό του, άπροσπέλαστο στον άλλο. Ο Γοργίας άρχισε πάλι να μιλεί για τα δράματα

του Σοφοκλή του—ποσο μοιάζανε τα έλληνικά τοπεία, απλά, καλογραμμένα, φωτεινά! Και μοιάζουν ακόμα κάποιες έσροκλώνες ήλιοστάλαχτες έλιές της Άττικής γεμάτες φώς και τρυγούδια. Έτσι κι ο σπόρος του μύθου πέφτει, φυτρώνει, βγαίνει φύλλα, ύψωνεται και φροντώνει στο καταπόρφυρο διονυσιακό λουλούδι της τρυγώδιας και κημπανίζει μέσα σε φώς άπολλώνειο. Σε μαγικό δέντρο θαματοργών φακίρηδων.

Η Χρυσούλα τον άκουε και πολεμούσε να χαμογελάσει. Μα ο νους της πεταλούδιζει άλλο. Κ' ήθελε να πέσει χάμω, πιστομα, μπροστά στις πέτρινες Παναγίες και ν' απλώσει τα χείρια της άπάνω στα γόνάτά τους και ν' άρχίσει το κλάμα.

Κι ο Όρέστης, άνήτυχος, δεν μπορούσε να καθίσει, να κυτάξει με ήρεμία γύρω του και μέσα και ν' άρμονίσει τις όρμές που ξεσπούσαν άγύνταχτες κι άντιφατικές στην ψυχή του.

(—Υποφέρω φοβερά. Κάτι μέσα μου γκερμίζεται και πέφτει. Δεν μπορώ ν' άγγίξω τίποτα από τη ζωή, χωρ' ν' άνατραχτώ όλος από άγκυνάχτηση κι άηδεια. Θέλω να φωνάξω, να γελάσω δυνατά, να τραντάξω τα μπράτσα μου, να σπάσω τίποτα, να πονέσω, να βουτήσω και τα δυό μου τα

ρακείθε λιγάκι. Έκει, κατά το χάλασμα του Μπραϊ-
μη. Έκει, στην άλλη την άκρη της Τάμπιας είναι
του Μπραϊμη το χάλασμα.

Μά έσύ, σέ φαντάζουμαι και κοιτάζεις άκρόμ' άλ-
λου, όχι κατά τή θάλασσα πιά, μόνο στα σπαρ-
μέν' αυτά τά χωράφια που άπλώνουνται μπρός μας,
μέ βόλους τραούς σά βράχους στημένους έδω κ'
έκει, ως κοντά στακρογιάλι. Κοιτάζεις, σά νά τó
θαμάζεσαι τί νά είναι αυτόι οι βόλοι. Νά μέ συμ-
παθήσης, που πλάκωσε τó νοú μου ó βαρός έ καη-
μός, και παρά λίγο νά τó λησμονήσω πώς 'Ακρό-
πολη δίχως πολιτεία δέ γίνεται, και πώς εκείνη είναι
ή έρμη ή πολιτεία της πιο έρμης 'Ακρόπολής μας.
Είναι ή άρχαία ή χώρα που βλέπεις, κι άπομεινά-
ρια της οι άδοξοτοκόλλητες πέτρες. Τίποις άλλο
παρ' αυτές δέν της έμεινε! "Αν είτανε μέρα και κα-
τεθαίναμε, ίσως βρήκαμε και μερικά λυχνάρια κομ-
ματιασμένα, που τί είδαν από τή στιγμή που βγή-
καν από τού τεχνίτη τó χέρι, μέ πεισματάρικη
οιωπή κρυφά τó φυλάγουν! Τό βλέπεις, τό βλέπεις
τό λυχνάρι, τό ρωτάς μέ λαχτάρα, σέ τί θμορφίες
έχουσε φώς, σέ τί άρετές, σέ τί άλήθειες, σέ τί με-
γαλεία και δόξες, και στόμα δέν άνοίγει νά σου μι-
λήση τó βουδó τó κεραμιδοκόμματο! "Όλα, όλα νά
τά φανταστής έκει πρέπει. Άγορές, στοές, γυμνά-
σια, χορούς, θέατρα, πανηγύρια. "Η θρησκεία της
θμορφιάς, της χαράς και της ήδονής θά μεθύση τó
νοú σου, και θά ξαναγεννήση τήν ύπαρξή σου. Θα-
κούσης τότες τόν Τέρπαντρο νά δοκιμάζη τήν έ-
δοση χόρδα του, τόν Άρίωνα νά μαθαίνη από τήη-
δόνια τού κάμπου τó θεío τó μυστήριο που μάγεψε
τά δελφίνα. Θενά δής μαρμαροτράχηλες παρθένες
νά κατεβαίνουνε στό Ναό της 'Αγάπης, και νά κα-
ταθέτουν πολύτιμα στην 'Αφροδίτη ταξίματα, άγγελ-
λοκάμωτα παλιάρια πεφανωμένα νάκολληθουν τήν
ιερή συνοδεία μέ λαχτάρα και περιφάνεια. Θενά δής
άντρες συναγμένους σέ στοές μαρμάρινες και σέ πε-
ριστήλια, και βυθισμένους στή μελέτη εκείνη που
τηνε λέγανε— «τή πάλαι σήμερον»— τó σήμερον
έκεινο που κολοβόλησε κι αυτό σήμερα καθώς τó
λυχνάρι, κι άλλο τώρα δέ σηκύνει παρά τó ιδιαι-
τερό μας καλό, τήν άχόρταγη τήν έρεξη τού έρωτός.
Θενά δής καρδιά και καρδιά, άλλα νά σκαρώ-
νουνται σιμά στό λιμένα. Άλλα πάλι άραγμένα ή
και στην άμμουδιά τραβηγμένα, κι άλλα νά σηκί-
νουνται γεμάτα σιδερέχειρους κωπηλάτες, που ξεκι-
νούνε νά διαφεντέψουν τήν καλότυχή τους πατρίδα.
Θενά δής ξένα πλοία νά μπαίνουνε μέπραμάτιες
από Φοινίκη, από Βυζάντιο και από Ρόδο· άλλα νά
βγαίνουνε φορτωμένα κρασί που μήτ' ένας Άριστο-
τέλης δέν τάλησμήνησε στην άθανασία νά τó δια-
λαλήση. Θενά δής της τέχνης έργα, που τού κίκου
σήμερα ένας Φράγκος πολεμάει νά τά ξαναπλάση.
Θενά βρής τήν άγια τήν τέχνη μέσα στή ζωή, μέσα
στην ψυχή των μακαρισμένων κατοίκων αυτής της
χώρας. Θενά βρής άγάπη, άρετή, χαρά, πλούτος
δόξα,— τί δέ θά βρής!

Κι ως τόσο τάνοίγεις τά μάτια που ή φαντασία
τάχει μαγεμένα τόση ώρα, κι άλλο δέ βλέπεις παρά
χωράφια, χωράφια και βόλους άδοξοτοκόλλητους!
Μήτε πέτρα πάνω στην πέτρα δέ σάζεσαι! Μήτ' ένα
φάντασμα θλιμμένο τή νύχτα δέν έρχεται νά καθίση
και νά θρηνηση τó μεγάλο, τόν τέλειό τó χαλασμό!

'Αδύνατο νά φανταστής και νά μή, σέ πάρη σάν
άνεμος άπέραντη θλίψη! Νά ξέρης τó τί είτανε
κάθε λιθάρι: σ' αυτά τά χωράφια, είναι μά τó και
βάσκνο κι από τού γκρεμισμένου άγγέλου φριχτό-
τερο. Καλότυχος ό ζευγάς,— κι άς είναι και Τουρ-
κος,— που ζουχα και ξένιοκατα ζογγώνει τó ιερό
αυτό χώμα, δίχως καν νά τ' όνειρευτή πώς γίνε-

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100 000 ! ΛΑΧΕΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έκαστον γραμμάτιον ισχύον διά τήν κλήρωσιν της 31 Δεκεμβρίου
1909 τιμάται άντι μιας δραχμής.

ΚΕΡΔΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ :

ΜΕΓ ΚΕΡΔΟΣ	έκ δραχ.	100,000
1 Κέρδος	" "	25,000
1 Κέρδος	" "	10,000
3 Κέρδη	" "	5,000
5 Κέρδη	" "	1,000
118 Κέρδη	" "	100
557 Κέρδη	" "	50
1000 έν όλω κέρδη άξίας δραχμών.....		225,000

Γραμμάτια πωλούνται. Είς τά δημόσια ταμεία και λοιπά δημοσία έργα, εις τας Τραπεζας, εις τούς σιδη-
μάργα και στασιάρχας των σιδηροδρόμων, τούς διαχειριστάς των μονοπωλίων και τά πρακτορεία των έφημερίδων.
δραχ. μίαν έκαστον γραμμάτιον. Ισχύον διά μίαν έκ των τριών τελευταίων κληρώσεων.
Δια πύσαν πληροφορίαν ή ζήτησιν γραμματίων άποσυνθέντων εις τó Γραφείον τού 'Εθνικού Στόλου και των
'Αρχαιοτήτων, ύπουργείον Οικονομικών εις 'Αθήνας.

Ο διευθυνών τμηματάρχος
Γ. ΚΟΦΙΝΑΣ

ται νά ύπάρξη κ' Ιεροσολίτα στον κόσμο!
Τού κάκου, γύρισε νά δούμε και τού Μπραϊμη τó
χάλασμα. Στην άλλη τήν άκρη της Τάμπιας. Τέσσε-
ρεις τοίχοι, κοκουβάγιες γεμάτοι. Είταν όμως μία
φορά σπίτι, κι όσο για τόν Μπραϊμη, είταν κι αυτός
Ρωμαίος μία φορά! Πρέπει νά τή μάθης τήν ιστορία
του. Νά σου τή εγγηθή σέ δρόμο, πόρα που θά κα-
τέδουμε, νά γυρίσουμε πίσω, σέ μοναχικό τó καλόδι.
(*Ακολουθεί)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

— Florian-Parmentier. «Deserteur?»
Roman contemporain. Nouvelle edition
Paris. Gastein-Serge, editeur. 17 Rue
l'ontaine.

Έργο τού γνωστου νέου ποιητή και κριτικού
που ή αισθητική του μελέτη «'Ηθική φυσιολογία
του ποιητή» προξένησε μεγάλη έντύπωση. Για τó
μυθιστόρημα τούτο τó γραμμένο μέ δύναμη και μέ
ποίηση μίλησε όλος ό γαλλικός τύπος.

— Roger Dévingne (Georges-Hector
Mai. «Les Bâtisseurs-de-Villes. Poemes.
Στόν ίδιο τόν έκδότη Gastein-Serges.

Στίχοι νέου ποιητή μέ μεγάλην έπιβολή και
φιλοδοξία νά πη τó τραγούδι του αγιά τήν άγάπη
των ανθρώπων» μέ τόν έρωτα και τήν φροντίδα της
μεγάλης Χώρας.

— Στο τελευταίο φυλλάδιο τού «Mercure de
France», ό Δημήτριος Άστεριώτης (Philéas Le-
besgue) μιλώντας για τά νέα έλληνικά έργα, γρά-
φει για τó νεώτερο δραματικό έργο τού διευθυντή
του Νουμά :

«Κ' ή δραματική αυτή σκηνή της «'Οξώπορ-
τας», καθώς και οι «'Αλυσιδες» είναι μία προσπά-
θεια για τó ξανάνωμα των έργων που τά έμπνέει
ó πόλεμος των κοινωνικών έλαττωμάτων και ή σά-
τιρα, που κρατιώνται από τó φυσικό τού διαλόγου.
Τήν προσοχή και τή φροντίδα που γεννάει τή δα-
νειζούνται από τίς ιδέες που βάζουνε μέσα κεί σ'
ένέργεια.

Κ' έτσι τά πρόσωπα που έμψυχώνουν τά έργα
τούτα φαίνονται πώς δέ ζούνε παρά από μία ζωή
τεχνητή κάπως όπου τά συνηθισμένα αισθήματα
δέν έχουνε βυθιακή δύναμη. Μά επειδή, καλά καλά,
τό δράμα μας δίνεται μέ πλοκή που μέσα της κρέ-
μεται ή τύχη μιας κοινωνίας, ή δραματική του
χάρη τραβά και είναι μολαταύτα δυνατή, και θά

είται, ήλικο νά παραμερήσει κανείς τή σκηνακή αξία
των προσπαθειών τούτων, που τιμάνε τή δημοτική
γλώσσα. Έπειτα ή σκηνή «Στήν 'Οξώπορτα», βί-
ζει μπροστά μας σπουδαιότατο ζήτημα, τó ζήτημα
της λευτεριάς της γυναίκας.»

— «Κ. Φ. Σκόκου: 'Εθνικών ήμερολόγιον 1910». Κλείνει τά 25 χρόνια του μέ τούτο τόν τόμο τó ή-
μερολόγιο τού Σκόκου και γι' αυτό ή φετεινή του
έκδοση είναι, νά τήν πούμε, πανηγυρική. Έξόν από
τήν άλλη διαλεκτή, καθώς πάντα, ύλη του, έχει
σε μικρές εικονούλες όλους τούς λογογράφους και
ποιητές που γράφανε στά εικοσιπέντε τούτα χρόνια
μέσα στό ήμερολόγιο. 'Η πινακοθήκη αυτή, μαζί
μέ τίς σύντομες βιογραφικές σημειωσούλες, είναι ά-
ληθινά πολύτιμη.

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Μία θμορφή βόρα, ή «Κληρονομία», πείχτηκε τήν
περασμένη βδομάδα μέ μεγάλη έπιτυχία σέ θέατρο τού
Οικονόμου. Έξόν από τούς κ. κ. Μουστάχα, Βαρνάβα κλπ.
πολύ θμορφα και χαρακτηριστικά έπαιξε και ή κ. Άννα
Βώκου.

— 'Ο γερωνικός σύλλογος «Κωνσταντίνος Παλαιολό-
γος», έξόν από τά έθνικά πράματα, διαφέρειται και για τά
θεατρικά. Κ' έτσι διόρισε μία έπιτροπή από τούς κ. κ.
Βουδούρη, Παπαμιζέλοπουλο κλπ., μέ έισηγητή τó δραμα-
τικό συγγραφέα κ. Καλλιρόην Καραβίδα, νά κρίνει και νά
βαθμολογήσει τά πρωτότυπα έργα που παιχτήκανε τó πε-
ρασμένο καλοκαίρι στην 'Αθήνα. Και τάκρινε, που νά μή
βασκαθεί, παλιμπαιδικότατα.

— Πολλοί φίλοι μας γράφανε από τί έπαρχίες κι από
τό 'Εξωτερικό και τούς στείλαμε «Προκήρυξη» τού 'Ιδα.
'Ότ'όσο μέινανε ακόμα μερικά αντίτυπα και καρτερούμε
να μέσ γράψουν κι άλλοι νάν τούς στείλουμε.

— 'Η «'Εστία» και μία δυό άλλες έφημερίδες βιαστή-
κανε νά χαρακτηρίσουν τρελλά τó δεσπότη της Λάρισσας.
Γιατί; Δέν καρτερούνε νά δούνε πρώτα τί θά βγει από τήν
ανάκριση; Μπορεί νάχει και δικίο και τότε πιά δέ θάνα
τρελλάς, μέ πάλληκαράς, γιατί δε φοβάται νά τελαλήσει
τήν αλήθεια.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

Στά Τρία έρωτηματικά. Ούτε τó άποδοκιμάζουμε
ούτε τó έπιδοκιμάζουμε τó έργο τού «Στρ. Συνδίσμου». Τó
κρίνουμε μοναχά. 'Ο,τι καλό τó λέμε, δ,τι κακό τó
χτυπάμε. Μήπως αυτό δέν είναι από μιας άρχής ή πολι-
τική τού «Νουμά»: Γιατί λοιπόν άπορείς; — κ. Μεδικ.
Θέλει ακόμα λίγο δουλεμα ό στίχος και γι' αυτό δέν τó
δημοσιεύουμε.— κ. Γ. Μουρ, σέ «'Ηράκλειο. Σέ στέλ-
νουμε δ,τι μέσ ζητάς.— κ. 'Υπ. στή Σμύρνη. Λάβαμε τή
συντρομή κ' εύχαριστούμε.